
MOJE ŽIVLJENJE, MOJ SVET

Osebnе razstave obiskovalcev SEM

Janja Žagar

243

Uvod

V enem od prispevkov o stalnih razstavah Slovenskega etnografskega muzeja (Žagar 2010) je bila že predstavljena pot od zamisli do muzejske stalne ponudbe. Ključni namen navedenega besedila je bil umestiti v celoto in predvsem razložiti konceptualno idejo druge stalne razstave *Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta*, njene strukturne in simbolne gradnike ter sporočila in vrednote, na katerih smo utemeljevali razstavno govorico. Iz zornega kota kulturnega relativizma in razumevanja vsakokratne realnosti kot družbenega konstrukta in subjektivnega doživljanja je razstava še vedno izhodišče za nagovor obiskovalcev. Skozi obrazstavne dejavnosti nenehno iščemo poti, kako preseči klasične načine komunikacije z obiskovalci in kako razstavo uporabiti kot spodbujevalko osebnih refleksij. Pričujoče besedilo govori o tem, kako se v muzeju tega lotevamo in kako so načini vključevanja obiskovalcev rasli iz enostavnih oblik nagovarjanja v vedno bolj široke in raznolike rezultate.

Nestalni del stalne razstave

Od odprtja stalne razstave *Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta* mineva tretje leto. Razstava se med tem ni spremenila, so jo pa zaokrožila manjša dopolnila in dodatne ponudbe (npr. avdiovodiči v slovenskem in angleškem jeziku). Največ dopolnil doživlja razstava skozi obrazstavni program, ki ga zavezujejo enake usmeritve in ideje kot razstavo samo. Zato je ta program prav v svoji spremenljivosti, prilagodljivosti in vključevalnosti postal samosvoj, sprotno aktualizirajoči se del stalne razstave. Še toliko bolj, ker ima svoj stalni prostor (poimenovali smo ga kar *muzejska dnevna soba*, ker ima mnoge elemente sproščujočega zasebnega prostora), povezovalno umeščen med začetek in konec razstave kot samostojne krožne etažne enote. To je prostor, kjer je komunikacija z obiskovalci nadgradnja razstave in kjer se njena sporočila dopolnjujejo v drugačnih, interaktivnih oblikah. Ne le v smislu sodobnih interaktivnih medijev (računalniške vsebine na izbiro, gl. članek Valentinčič Furlan 2010), pač pa bolj v smislu želje dati priložnost in spodbudo

obiskovalcu, da na svoj način “uredi” vtise z razstave in zbudi v sebi razmislek o lastnem življenju, zanj pomembnih dogodkih in občutjih, izkušnjah in spoznanjih, ljudeh in krajih, predmetih in vanje vtisjenih spominih.

Naša začetna prizadevanja so bila usmerjena v nagovarjanje skupin pred ogledom razstave in po njem, deloma tudi v podporo in pogovor s posameznim obiskovalcem med ogledom razstave in po njem. Zaradi doslej pridobljenih izkušenj se oblike manj togih in formalnih vodstev oz. spremljanj skozi razstavo vedno bolj uspešno prilagajajo odzivom in interesom obiskovalcev. Kar ostaja uveljavljeni princip in dobra praksa tudi za naprej.

244 Refleksije obiskovalcev kot spodbuda drugim

Željo po boljšem zajemanju refleksij in bolj usmerjeni odzivnosti smo v letu 2010 nadgradili s snemanimi pogovori z obiskovalci in jih poimenovali *Galerija pripovedovalcev*¹ (o tem gl. Valentinčič Furlan 2010: 229 sled.). Nekateri posnetki so nastali takoj po ogledu razstave, drugi so bili izvedeni ob dogovorjenem terminu. Da bi spodbudili nove obiskovalce, smo omogočili ogled dosedanjih rezultatov na računalniško podprti točki v naši dnevni sobi, širši javnosti pa tudi na muzejskih spletnih straneh (<http://www.etno-muzej.si/sl/galerija-pripovedovalcev>). Na tem mestu naj bi služili kot spodbuda in zgled spletnim obiskovalcem, da bi podobno vsebino pripravili sami in jo umestili med ostale.

Pogovore na izbrane teme razstave smo v istem letu ponudili tudi pod naslovom *Druženje ob klepetu*.² Prost vstop na razstavo pred najavljenim pogovorom naj bi olajšal povezavo razstavne teme z osebnimi mnenji in izkušnjami udeležencev pogovornega omizja. Da bi odpravili začetne zadrege, smo se pogovorov udeležili tudi muzejski ljudje – ne le kot avtorji razstave, muzejski kustosi ali pedagogi ipd., ampak tudi kot posamezniki, ki – prav tako kot vsi ostali – izpostavljajo izbrane segmente svojih življenjskih poti. Z lastnim zgledom smo spodbujali ljudi, da so v pogovorih sogovornikom posredovali osebne zgodbe, kakšno fotografijo ali predmet posebnega pomena ... Vsak zase je pri tem ohranjal tak nivo osebne intimne, kot se mu je zdel pravi. Obenem pa smo želeli udeležencem skozi takšno muzejsko izkušnjo prikazati, kako nastaja in kako raznolike pomene lahko tvori osebna in skupna dediščina, pa naj gre za družinsko, lokalno, regionalno, etnično, nacionalno, globalno dediščino, za muzejske kolekcije ali zasebne predmete.³ Tudi najbolj osebni pomeni, zgodbe in predmeti pa vsebujejo mnoge nivoje skupnih dediščin.

¹ Zamisel in vodila za snemanje pogovorov z obiskovalci je oblikovala muzejska kustosinja za etnografski film Nadja Valentinčič Furlan. Pod njenim mentorstvom sta pogovore usmerjala in posnela naša kulturna mediatorja Brigita Rupnik in Janez Doler. Montaža gradiva poteka v dogovoru med vsemi že omenjenimi akterji in Boštjanom Abramom.

² Pogovore je skladno s strukturo stalne razstave vodila zunanja sodelavka, etnologinja Bernarda Potočnik; potekali so enkrat mesečno (od marca do decembra 2010) v muzejski dnevni sobi (gl. Sonja Kogej Rus 2011: 349).

³ Pri interpretaciji številnih in raznolikih dediščinskih oblik se zdi namesto edninske oblike “dediščina” ustrežnejša raba množinske oblike “dediščine” – razen seveda takrat, kadar gre za zajetje vseh možnih oblik in pomenov v sumarni edninski pojem.

Ciklus tematsko usmerjenih pogovorov smo jeseni 2010 preoblikovali v delo z zaključeno pogovorno skupino z letno prijavljenimi udeleženci, saj smo se nadejali, da bo takšno druženje povečalo nivo zaupnosti in sproščenosti, hkrati pa intenziviralo in poglobilo rezultate. Usmerjenim pogovorom na teme naše razstave smo na željo udeleženk dodali še nekatera predavanja, vse skupaj pa se je povežalo v študijsko skupino Etnologija – *Podobe mojega sveta* Univerze za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani.⁴ Ne le ime skupine, tudi prostori srečevanj (v muzejski predavalnici in muzejski dnevni sobi) in vsebina programa so se tesno prepletali z nalogami muzeja in posebej druge stalne razstave.

Muzejska dnevna soba z osebni razstavami in prostorom za izmenjavo spominov, izkušenj in mnenj: članice študijske skupine med pripovedovanjem in ogledovanjem osebnih predmetov in fotografij; marec 2012. (Foto: Janja Žagar)

Ciklus razstav *Moje življenje, moj svet*

Spodbujanje obiskovalcev h govorjenju, pisanju, snemanju, fotografiranju ... smo že v letu 2010 razširili na še eno obliko aktivnega vključevanja obiskovalcev: vabili smo jih k pripravi manjših vitrinskih razstav z lastnimi predmeti, fotografijami in zapisi, pri čemer smo jim ponudili ustrezno pomoč

⁴ Skupino okoli 15 članic je v šolskem letu 2010/11 vodila muzejska pedagoginja Sonja Kogej Rus, v naslednjem pa muzejska kustosinja Janja Žagar. Poleg tematskih predavanj obsega program še vodene pogovore in izmenjavo zgodb o doživetjih, predmetih itd.

muzejskega osebja.⁵ Načrtovani ciklus tovrstnih razstav smo v duhu stalne razstave *Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta* poimenovali z naslovom *Moje življenje, moj svet: osebne razstave obiskovalcev*.

Podobno kot pri stalni razstavi smo se tudi pri zamisli omenjenega ciklusa odrekli pretiranemu usmerjanju v togo predpisano ogrodje, ki naj bi se ga avtorji osebnih razstav držali. Razen široke interpretativne ideje stalne razstave o posamezniku in njegovih pisanih načinih umeščanja v svet; ta naj bi – zaradi svoje relativizirajoče narave – ne bila omejujoča za razmislek o sebi in za kreativni proces priprave razstave. Spodbujamo avtorska besedila⁶ in individualne izrazne načine (ne le podatkovne elemente, pač pa predvsem zapisane razmisleke in spoznanja, doživljanja in čustvovanja). Osebna razstava naj bi temeljila na zasebnih predmetih osebne ali skupne rabe, ki se jih da interpretirati v dokumentarnem ali pa ilustrativno-simbolnem smislu narave. Zaželeno so spominske fotografije iz osebnih ali družinskih albumov, domači posnetki, zasebne zbirke ipd.

246

K pripravi prvih dveh osebnih razstav smo nagovorili kar naši dve muzejski mediatoriki; obe sta zelo dobro poznali obe stalni razstavi, saj sta sprejemali obiskovalce in jim pojasnjevali njuno vsebino. Kljub temu je priprava osebne razstave pomenila zanj “potovanje v neznano”, tako v muzejskem smislu kot v smislu introspekcije.

Prvo osebno razstavo *Kdo sem jaz?* (Rupnik 2010) je Brigita Rupnik, kulturna mediatorica v SEM, pionirsko zasnovala skozi razmislek, katera vloga jo najbolj označuje in kateri ljudje in dogodki, zanimanja in dejavnosti so jo najbolj oblikovali v osebo, kakršno se doživlja. Izbrani osebni predmeti in fotografije, ki jih je vključila v razstavo, so zanj po eni strani opredmeteni spomini na pomembne ljudi, kraje in dogodke, po drugi strani pa so tudi simbolni označevalci njenih pripadnosti in pogleda na svet.

Vilma Kavšček, prav tako kulturna mediatorica v SEM, se je v svoji osebni razstavi *Jaz, mi in naša druženja* (Kavšček 2010) s pomočjo izbranih predmetov, slik, dokumentov in komentarjev izpostavila kot del hribovske skupine. S svojimi prijatelji planinci že vrsto let preživlja velik del prostega časa, hribovske izlete in podvige, dogodke in skupna praznovanja pa doživlja kot tiste skupne točke, ki povezujejo posameznike v mi-skupino. Z razstavo in povabilom prijateljev v muzej je na poseben način obeležila svojo okroglo obletnico.

Ista avtorica se je odločila tudi za pripravo spletne osebne razstave (ne pa tudi vitrinske postavitve), ki jo je hudomušno nasloвила *Kaj mi pripovedujejo moji “lovilci prahu”?* (Kavšček 2011). V njej je skozi svojo zbirko stenskih

⁵ Spodbudo in pomoč (morda bi lahko to imenovali mentorstvo) obiskovalcem, ki se odločijo za pripravo osebnih razstav, lahko načeloma nudijo vsi muzejski strokovni delavci, posebej avtorji razstave in muzejski pedagog. Verjamemo, da bo v prihodnje tako. Pri dosedanjih osebnih razstavah so kot “mentorice” sodelovale Sonja Kogej Rus, Janja Žagar in Mojca Račič. Tehnično pomoč so po potrebi nudili člani muzejske tehnične ekipe, za elektronske vsebine pa so prispevali svoje znanje in čas Gregor Ilaš, Domen Uršič in Boštjan Abram.

⁶ V primeru, da avtor osebne razstave ni večš pisanja ali zanj nima prave volje, je pa dober govorec, se lahko njegovo pripoved posname in po posnetku zapše besedilo, ki pa ga mora pripovedovalec nato avtorizirati.

krožnikov – spominkov s potovanj – v kratkih besedilih in z dodatnimi fotografijami iz svojih albumov spregovorila o svojem odnosu do potovanj, različnih dežel in ljudi, ki jih je obiskala in so sooblikovali njeno življenje. Njena zbirka krožnikov je tako opredmeten spomin na lastne doživljanje in občutenje drugih.

247

Pomemben del evidentiranja osebnih spominov in zbirk je tudi dokumentiranje načinov umeščanja predmetov v domače okolje: zbirka okrasnih krožnikov Vilme Kavšček. (Foto: Janja Žagar)

Omenjeno spletno osebno razstavo smo pripravili še v natisnjeni obliki, da bi si jo lahko ogledali tudi obiskovalci v muzejski dnevni sobi. S tem se je izoblikoval model osebne razstave v več možnih medijih (vitinski, natisnjeni in elektronski), ki na eni strani sledijo nagnjenjem in posebnostim avtorjev in njihovih zgodb, na drugi strani pa dosežejo različne skupine obiskovalcev oz. uporabnikov. Prednost v samostojni zvezčič spete in spletne osebne zgodbe je vsaj načelna neomejenost obsega (vitrina ima prostorske in druge omejitve, tak način razstavljanja tudi ne prenese dolgih besedil) in trajnost (vitinska razstava se mora sčasoma umakniti drugim vsebinam). Model več različic smo poslej ponudili in v veliki meri tudi uresničili pri vsaki naslednji osebni razstavi, a ne na enak način: včasih se natisnjene in spletne različice izkažejo tudi kot spodbudne faze priprave vitinske razstave, vendar zahtevajo precejšen angažma in tehnično pomoč s strani muzejskega osebja. Vrstni red različic v praksi prepuščamo avtorjem.

O nas in o vsaki med nami (Cintare 2011) je bila prva razstava v našem ciklusu osebnih razstav, ki ni plod dela in razmisleka enega avtorja. Cintare,

pevke ljudskih pesmi, so najprej pripravile vitrinsko razstavo tistih predmetov in slik iz zasebnih in društvenih arhivov, ki so jim pripisale pomen "skupnega" – tistega, kar jih povezuje v skupino. Razstavo so dopolnile z nekaterimi osebnimi pripovedmi in predmeti. Osebnemu vidiku so se posamezne članice skupine še intenzivneje posvetile v razširjeni spremni publikaciji in na spletni razstavi: vsaka med njimi je spregovorila o pomenu in vrednosti "svoje" noše, ki je zanje več kot zgolj kostum za nastope.

248

Vitrinska in likovna razstava *Bitjastovzorčasti svet Laure Ličer* (Ličer 2012) je nastala po ogledu razstave *Jaz, mi in drugi* in po snemanem intervjuju za Galerijo pripovedovalcev. Avtorica je ozavestila povezavo med svojim slikarskim izrazom, življenjsko potjo in vsebino muzejske razstave, še bolj pa v procesu priprave svoje razstave. To zavest je ubesedila v kratkih besedilih in jo "ilustrirala" z nekaterimi osebnimi predmeti in risbami iz otroških let; razstavo je dopolnila z izborom svojih likovnih izdelkov (igralnimi kartami, otroškimi slikanicami, slikami).

Priložnostna vitrinska razstavica keramike iz zasebne zbirke Slavice Cvetek in njenih poslikanih keramičnih izdelkov je bila pod naslovom *O meni ...* (Cvetek 2012) prirejena ideji osebnih zgodb. Avtorica je izpostavila tisti del sebe, ki je določil njeno poklicno pot, hkrati pa njeno najbolj kreativno zanimanje in dejavnost. Razstava je spremljala muzejski program za obiskovalce za slovenski kulturni praznik, v okviru katerega je avtorica sodelovala z živim prikazom poslikavanja majolik, krožnikov in malih okrasnih predmetov.

Etnologinja in kulturna antropologinja Špela Vidmar se je skozi študij in potovanja po svetu srečevala z Drugimi in drugačnimi. Vitrinsko razstavo *Moj afriški svet* (Vidmar 2012) je posvetila svojemu (večkratnemu) doživetju Afrike in njenih ljudi; pri izbiri predmetov, slik in komentarjev k razstavi jo je vodilo samoopazovanje v času priprav na potovanje, med bivanjem v nekaj afriških državah in po povratku domov: kam je usmerjala svojo pozornost, kaj je opazila in kako ocenjevala, kako so jo te izkušnje dooblikovale.

Vitrinska razstava *Korak nazaj in dva naprej: obuvala z zgodbami in zgodbe o obuvalih* (Študijska skupina PMS 2012) je bila zaključna razstava študijske skupine *Podobe mojega sveta* (Univerza za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani, šol. leto 2011/12), ki deluje v okviru obrazstavnega programa SEM z obiskovalci. Čeprav je rezultat skupinska razstava, pa gre za nizanje povsem osebnih zgodb. Razstavljena obuvala so opredmetenje teh nevidnih zgodb in z njimi povezanih občutkov užitka in razkošja, tegob in nelagodja, iznajdljivosti in doživljanja spremenljivosti pomenov. Svoja obuvala in zgodbe o njih so posredovale (večinoma tudi zapisale) članice študijske skupine: krajša besedila so spremljala razstavljene predmete, v razširjeni in s slikami dopolnjenimi obliki pa so zgodbe o obuvalih dostopne tudi v spremni publikaciji in na muzejskih spletnih straneh.

Obuvala z zgodbami – pogled na del razstave *Korak nazaj in dva naprej*, ki poudarja osebno izkušnjo in spomin kot ključni del osebne dediščine, vtisnjene v predmete. (Foto: Janja Žagar)

Likovna razstava z naslovom *Obrazi* (Kralji ulice 2012) je rezultat ustvarjanja likovne delavnice za člane Društva za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice. Udeleženci delavnice so pripravili svojo razstavo kot odziv na razstavo *Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta*, ki so si jo ogledali skupaj z mentorico Lauro Ličer (ki je v tem času tudi imela svojo osebno razstavo v SEM). Izbrano temo in njeno izvedbo so razložili nekako takole: ker ima vsak človek različne vloge v svojem življenju, je “sestavljen” tudi njegov obraz. Isti obraz spreminjajo različna razpoloženja, starostne spremembe, odnosi z različnimi ljudmi ... Poleg tega posameznega človeka okolica “vidi” na različne načine. Idejo o “sestavljenem” posamezniku so likovno izvedli v živopisane obraze, sestavljene iz po štirih delov, ki so jih prispevali različni ustvarjalci. Sestavljeni obraz predstavlja celoto, pa tudi priložnostno skupnost, v kateri je vsak delček pomemben in edinstven. Muzejska stalna razstava je torej prebudila kreativni razmislek in dobila nov izraz socialnega vključevanja in družbenega odsevanja sveta.

Razstava *Obrazi* (Kralji ulice) – likovna refleksija na pripoved stalne razstave SEM: sestavljena slika posameznika (avtorji: Albina, Zvezdana, Lana, Senad). (Foto: Janja Žagar)

Letošnje muzejsko poletje je gotovo zaznamovala osebna razstava našega uspešnega športnika in olimpijca Marka Račića (Račić 2012); vitrinska razstava *Mojih 23 olimpijad* odseva avtorjev značaj in pregled najpomembnejših življenjskih vlog, s katerimi se avtor notranje istoveti. Izborne jih predstavi skozi pripoved in obilico zasebnega gradiva (predmeti, fotografije, dokumenti, zapiski, odličja itd.). Gre za izjemen primer večplastnega prepletanja osebne življenjske poti s skupnimi doživetji ter z nacionalnimi in celo globalnimi zgodovinskimi dogodki. Razstava je bila zelo odmevna tako zaradi javnosti dobro znane avtorjeve podobe kot tudi zaradi imenitne časovne usklajenosti z letošnjimi Olimpijskimi igrami v Londonu; prav tam je leta 1948 na OI nastopil v atletiki tudi gospod Račić.

Priprava in postavitve osebnih predmetov in zbirk v muzejske vitrine je za avtorje nova izkušnja; pri tem jim nudijo spodbudo in podporo muzealci: Marko Račič ob pripravi razstave *Mojih 23 olimpijad*; julij 2012. (Foto: Janja Žagar)

Pregled dosedanjih osebnih razstav obiskovalcev zaključuje še malce drugačen prispevek muzejskega kulturnega mediatorja Janeza Dolerja. Čeprav sam močno povezan z obrazstavnimi programi (gl. opombo 1), se ni navdušil nad pripravo vitrinske razstave in zapisovanjem svojih misli. Precej bližje mu je bila ideja spletne razstave, a na koncu je raje pogumno ubral svojo pot. Odločil se je za audiovizualni medij. V šestnajstminutnem avtorskem filmu *Spomini na otroštvo v Ljubljani* (Doler 2012) je orisal običajno pot nedeljskega sprehoda z očetom v času svojega otroštva; fotografske podobe ljubljanskih ulic iz 50. let 20. stoletja je dopolnil z družinskimi fotografijami in sodobnimi “zapisi” s kamero; vizualno pripoved je opremil z govorjeno zgodbo spominov.

Iz tega kratkega pregleda osebnih razstav je mogoče razpoznati raznolikost avtorskih pristopov, ki zaradi prilagodljivega modela omogoča širjenje oblik in večjo kakovost dosedanjega nabora. Hkrati daje možnost za nove, drugačne kreativne izraze, ki si jih ta trenutek še ne znamo zamišljati. Avtorji so zaznavali močno notranje podoživljanje svojega življenja in občutek “urejevalnega”, celo “očiščevalnega” procesa med pripravo osebne razstave; občutenje pripadnosti in smotrnost lastne umeščenosti; povezanosti lastne zgodbe s skupno preteklostjo, osebne dediščine s skupno in tudi muzejsko dediščino; zadovoljstva ob tem, da so lahko te izbrane pomembnosti in svojosti na svoj način predstavili drugim in jih delili s svojimi bližnjimi.

252

Ob postavitvi osebnih vitrinskih razstav so se organizirali novi muzejski dogodki: odprtja (javna ali v krogu znancev, sorodnikov in prijateljev, odvisno od želje avtorjev) so večinoma spremljala skupini prilagojena vodstva po stalni razstavi, ki so osmislila povezavo med institucionalno in osebno razstavo. Spremljalo jih je spontano petje in instrumentalna glasba, ustvarjanje v živo, usmerjeni in spontani pogovori in razlage, pravljíčarsko-risarske delavnice za otroke ipd. Obeleževali so lahko neformalno druženje zaključene skupine v muzeju, tudi malce drugačno praznovanje okroglih obletnic itd. Iz sodelovanja z enim avtorjem so se rojevala (in se še bodo) sodelovanja z drugimi posamezniki ali skupinami, kar spodbuja nove razstave in dogodke. Vse skupaj je pritegnilo nove skupine obiskovalcev ter prilagodilo trajno muzejsko ponudbo specifični dogodka in skupine. Vse te vsebine in dogodki so vnesli večjo raznolikost in živost v muzejsko dogajanje in močno vplivali na osebno zanimanje obiskovalcev za muzej.

Skupaj z avtorji osebnih razstav smo se učili tudi muzejski sodelavci, saj je vloga muzealcev pri takšnem delu drugačna kot pri pripravi strokovnih razstav. Obstoječo družbo in različna relevantna vprašanja o njej ni mogoče in ne ustrezno obravnavati le z vidika neke strokovne distance. To pomeni mentorsko delo in spodbujanje posameznikov, da spregovorijo o sebi in o aktualnih vprašanjih najrazličnejših družbenih skupin, ki jim pripadajo, na način, kot ga doživljajo in si ga razlagajo. Tako je družbena problematika zajeta in predstavljena v njeni konkretni, čeprav subjektivno doživeti obliki skupnega. V tem smislu smo se morali naučiti, da je včasih pomembno zadržati (strokovno in osebno) presojo o tem, katero družbeno identiteto posameznika ali skupine bi bilo najbolj zanimivo izpostaviti. Kaj izmed osebnih in družinskih stvari bi veljalo izbrati, katero zgodbo povedati in jo ovrednotiti kot “pomembno”, “ugledno”, “izjemno” ... Prav tako “objektivno” presojo o zamolčani ali prirejani resnici o preteklih dogodkih in doživetjih. To smo zavestno prepustili avtorjem – navsezadnje naj bi bila vsaka osebna razstava odraz njihove lastne izbire in poudarkov, saj ti izvirajo iz raznolikosti osebnosti, individualnih življenjskih poti in subjektivnih pogledov na svet. Del tega so tudi subjektivne presoje o tem, kje so meje med javnim, zasebnim in intimnim. Opazovanje tovrstne diverzitete pa je že del nenehne opazovalne in raziskovalne drže muzealcev.

Za konec (ki je tudi začetek in nadaljevanje)

Za muzejsko strokovno delo pomenijo osebne razstave in delo z obiskovalci neusahljiv vir za evidentiranje uporabnih, spominskih, simbolnih predmetov in njim pripisanih pomenov ter biografskih zgodb (dediščina zunaj muzeja). Gre za nenehno opazovanje družbenega konsenza o tem, kaj dediščina je. Ker se družba neprestano spreminja, lahko govorimo o spremenljivi in konsenzualni vsebini dediščine, ki ne more v celoti prekriti množice pojavnih (ne)snovnih oblik. Prav tako omogoča opazovanje družbeno aktualnih vprašanj in opozarjanje na položaj različnih (vladajočih, večinskih ali marginaliziranih) družbenih skupin. Mnogih konkretnih problematik sodobnega sveta v okviru stalne razstave seveda nismo uspeli predstaviti; morda bi idejo kulturnega relativizma z njimi celo preobremenili. Zato si bomo še naprej prizadevali, da bodo našle svojo priložnost in prostor v kateri od oblik obrazstavnih dejavnosti SEM. Osebne razstave so ena od njih.

253

PODATKI O DOSEDANJIH OSEBNIH RAZSTAVAH V SEM:

RUPNIK, Brigita

2010 *Kdo sem jaz?*

Vitrinska razstava: Slovenski etnografski muzej, junij 2010–junij 2011.

KAVŠČEK, Vilma

2010 *Jaz, mi in naša druženja*

Vitrinska razstava: Slovenski etnografski muzej, julij 2010–junij 2011.

KAVŠČEK, Vilma

2011 *Kaj mi pripovedujejo moji »lovilci prahu«?*

Spletna razstava: <http://www.etno-muzej.si/kaj-mi-pripovedujejo-moji-lovilci-prahu>, od 3. decembra 2011 dalje (tehnična izvedba: Gregor Ilaš, SEM).

Publikacija: avtorska besedila: Vilma Kavšček; fotografije iz zasebnega arhiva, foto predmetov, tehnična pomoč in priprava: Janja Žagar, December 2011.

CINTARE

2011 *O nas in o vsaki med nami*

Vitrinska razstava: Slovenski etnografski muzej, 23. december 2011–6. julij 2012

Publikacija: avtorska besedila: Stanka Cerc, Metka Dolinšek, Nataša Ilc, Tatjana Irman Florjanc, Mirjana Kosić, Vanja Malis, Mira Nastran, Mirka Semolič, Sonja Modic Sočan, Judita Strmčnik, Vali Glavič Tretnjak, Meta Višnikar; fotografije iz društvenega arhiva in iz zasebnih arhivov; foto predmetov, tehnična pomoč in priprava: Janja Žagar, December 2011, razširjena različica junij 2012.

Spletna razstava: <http://www.etno-muzej.si/sl/cintare>, od 7. junija 2012 dalje (tehnična izvedba: Gregor Ilaš, SEM).

LIČER, Laura

2012 *Bitjastovzorčasti svet*

Razstava: Slovenski etnografski muzej, 6. marec 2012–6. julij 2012

Publikacija: avtorska besedila: Laura ličer; fotografije iz zasebnega arhiva; foto predmetov, tehnična pomoč in priprava: Janja Žagar, Marec 2012.

Spletna razstava: <http://www.etno-muzej.si/bitjastovzorcasti-svet-laure-licer>, od 6. marca 2012 dalje (tehnična izvedba: Gregor Ilaš, SEM).

CVETEK, Slavica

2012 *O meni ...*

Vitrinska razstava: Slovenski etnografski muzej, februar 2012.

VIDMAR, Špela

2012 *Moj afriški svet*

Vitrinska razstava: Slovenski etnografski muzej, 18. maj 2012–Študijska skupina Podobe mojega sveta

- 2012 **Korak nazaj in dva naprej: obuvala z zgodbami in zgodbe o obuvalih**
Razstava: Slovenski etnografski muzej, 16. junij 2012–september 2012 Študijska skupina Podobe mojega sveta 2011/2012 (mentorica: Janja Žagar, SEM). Posodili predmete in prispevali zgodbe: *Katka Bratina, Ivanka Curk, Ana Filipič, Marija Flach, Majda Knavs, Marta Kovačič Brajdih, Jožica Malešič, Darja in Jože Osterc, Angela Osvald, Božena in Bojan Pahor, Boža Pečko, Marija Peljko, Dragica Pogačar, Lučka Stepišnik Bogovčič.*
Publikacija: avtorska besedila članic študijske skupine, uvodno besedilo Janja Žagar; fotografije iz zasebnih arhivov članic ŠS; foto, tehnična pomoč in priprava: Janja Žagar, tehnična ekipa SEM.
Spletna razstava: <http://www.etno-muzej.si/sl/korak-nazaj-in-dva-naprej-obuvala-z-zgodbami-in-zgodbe-o-obuvalih>, od 7. julija 2012 dalje (tehnična izvedba: Domen Uršič, SEM).

Kralji ulice

2012 **Obrazi**

Razstava: Slovenski etnografski muzej, 16. junij 2012–september 2012.

Društvo Kralji ulice – društvo za pomoč in samopomoč brezdomcem.

Mentorica likovne delavnice: Laura Ličer.

Snovali, risali in sestavljali so: *Sonja, Žiga, Daniel, Arne, Zvezdana, Marija, Marjan, Laura, Andrej, Albina, Nataša, Uroš, Senad, Klavdija, Klavdijin fant, Lana, Polde.*

Spletna razstava: <http://www.etno-muzej.si/sl/obrazi-1>, od 7. julija 2012 dalje (tehnična izvedba: Domen Uršič, SEM).

254

RAČIČ, Marko

2012 **Mojih 23 olimpiad**

Vitrinska razstava: Slovenski etnografski muzej, 19. julij 2012–

Publikacija: besedila Marko Račič in Mojca Račič; fotografije iz zasebnega arhiva in arhiva SEM; fotografije predmetov: Marko Habič, Janja Žagar; tehnična pomoč in priprava: Mojca Račič, Boštjan Abram, Julij 2012.

Spletna razstava: <http://www.etno-muzej.si/sl/mojih-23-olimpiad> od 5. septembra 2012 dalje (tehnična izvedba: Boštjan Abram, SEM).

DOLER, Janez

2012 **Spomini na otroštvo v Ljubljani**

Avtorski film in besedilo, julij 2012, dolžina: 16 min.

Spletni dostop: <http://www.etno-muzej.si/sl/spomini-na-otroštvo-v-ljubljani>

LITERATURA

KOCEJ RUS, Sonja

2011 Prireditve v SEM v letu 2010. *Etnolog, N. vrsta* 21, 349–366.

VALENTINČIČ FURLAN, Nadja

2010 Avdiovizualne vsebine v sklopu stalne razstave Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta. *Etnolog, N. vrsta* 20, 213–238.

ŽAGAR, Janja

2010 Kako nagovoriti in kaj spodbuditi: o stalni razstavi Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta. *Etnolog, N. vrsta* 20, str. 191–212.